

Sándor György

MESTERNÉGYES (XI.)

A „HÁZ” ITT IS

- mint oly sok korábbi MÁNDY-írásban – a társasági élet mozgalmas színtere. Nincsenek új Történetek: az utat – a lépcsőházon át – mindenkinek egyformán végig kell járnia. Akár a dogmatizmus éveit (először? újra is?!).

ÖNIRÓNIA

- ez a tulajdonság akkoriban – most is! – szünetel(t). Mindenkinek halálosan komolyan illett vennie önmagát. Az iróniát pedig csak hivatalosan kitűzött célpontokra alkalmazták. (Legtöbbször életveszélyes ráfogások formájában.)

ABODY ÚGY NYERTE MEG A JÁTSZMÁT

- GALSAI a mát is telibe trafáló („iscso ráz”-os) jellemzése szerint –, hogy egy mosómedve utánozhatatlan bájával csipkedte ki szőrméjéből a bolhákat. (Nem poloskákat, Poljuskákat... az más.) Kéjeseket sikkantva egy-egy találatkor. (A lehallgatólagosok legnagyobb bánatára.) Ezáltal féllegális jogot nyert, hogy másokba is belecsípjén.

POLGÁRVADÍTÓ CSÍNYJEIT KITERJESZTETTE AZ ÁLFORRADALMÁROKRA

- a trombitahangúakra (a sildes sapkás faképűekre is). Akik nem akarták elfogadni a $2 \times 2 = 4$ igazságát (s a holdat négyszögletesnek, a pipacsot zöldnek hirdették).

MERT EMBERBARÁTI JÓINDULATTAL MINDENKIT MEG LEHET ÉRTENI

- de társadalmi vétek mindenkivel egyetérteni. Küzdelem a nyilvánvalóért! – ez volt már kezdetben ABODY szellemi játékaiknak tétje.

1946 SZILVESZTERE

Soha olyan boldogat! Pedig a részletekre már nem emlékszem (GALSAI). Az az éjszaka valahol a jó közérzet önfeledtségében lebeg. Pécs kivilágított ablakai fölött, az ifjúság holdfénytől mámoros ezüstfelhőiben, ahová az emlékezet már nem hatolhat. (CSORBA Győző harmincéves volt akkor.)

ÉLETE ÉVTIZEDEIT KÜLÖNBÖZŐ NYOLCÓRÁS HIVATALOKBAN TÖLTÖTTE

Nem foghatjuk rá tehát, hogy különösebben törekednék a pozíciókra. Ám annál fontosabbnak tartja a szellemi posztot (amelyet mások tudatában betölt). E minőségében túl érzékeny, sőt kibékíthetetlen: elvárja, hogy végiggondolt igazságait az értékük szerint becsüljék: így aztán az ő „csorbagyózsége” elleni sérelmeket nem tudja megbocsátani, s mimózaérzékenyen bezárul, tüskéket növel, sőt sebez is. (Ellentétben a föl-felé kapaszkodókkal, akik izzasztó létramutatványaik közben azzal se törődnek, ha sült marháknak tartják őket.)

DE HOGY CSORBA GYŐZŐ MENNYIRE KEDVELI A TÁRSASÁGOT!

A nagy agybukfencezéseket, baráti zónavacsorákat, vidéki személyvonatra váró restizéseket! A kiapadhatatlan „dumát”, amit HATVÁNY Lajos élete legnagyobb örömének nevezett! (E hajlamáról már kevesen tudnak.) Azokat a szilveszteri anekdotákat, csak a fülem hallatára, elmondta legalább tizenöt-hússzor is, (De vajon akadnak-e új partnerek, akiknek tovább mesélhetné őket?)

AMIKOR A VIDÁM SZÍNPAD IGAZGATÓJA LETT ABODY

mindjárt a műfaj üdvözítésére törekedett. Új színházat akart csinálni, avantgárd satíraszínházat, magasra emelt irodalmi pódiumot: telve bizalommal és önbizalommal. Azonnal be akarta lakni az épületet. Legszívesebben bútorait is áthozatta volna a Kökörcsin utcából. (MÁNDYRÓL GALSAI: Amikor a Vidám Színpad kötelékében darabot rendeltem tőle, a Révay utcai régi-füstös bérházudvar, ahol nappal a díszleteket kopácsolták, jobban érdekelte a mű dramaturgiai problémáinál.)

DE JÓ NÉHÁNY BARÁTJA – ABODYNAK –, AKIKRE SZÁMÍTOTT

a lelkesedésében csak az előleg fölveteléig jutott el. A nevetetés kiváló színészei gyéren ambicionálták a jellemtanulmányokat, s a Révay utcai törzsközönség már a poénekre fölcsiklandozva jelent meg a nézőtéren.

AZTÁN A SZÍNJÁTSZÓ VILÁG!

A társulatban szerzett egy-két lelkes hívet is. De évekbe telt, mire gyanút fogott, hogy a „színházi élet” nem igazi élet, éppen mert a sűrítménye annak: itt minden hang emeltebb, még a hazugság is; s a heves gesztusoknak sokszor csupán koreográfiai értékük van. (Vagy mindezt már eleve tudta? Csak nem akart rágondolni?)

ABODY EMBERBARÁTI HŐERŐMŰVE

nagy mennyiségű jóindulatot termel. Ezért betegesen fél a csalódástól. Ő a legutolsó, aki fölismeri ellenségeit. Egyszerűen, mert nem is kíván szembenézni velük. Már tíz kés van a hátában, s még mindig nem fordul hátra.

GYANÚTLANSÁG EZ? (INKÁBB ÖNVÉDELEM)

Hiszen az elpazarolt érzelmekkel magát alázná meg, hozná szegyenbe, tenné nevetségessé. Egész pátriárkaföllépése, nagyromantikus attitűdje, a világ iránti önmegnyugtató bizalma hitelét veszthetné.

(PEDIG LÉTFELTÉTELE EZ A BIZALOM)

Nagyon bő élettapasztalatokkal rendelkezik, de a gyakorlatban szeret megfélemezni róluk. Félt, hogy egészen bekerítenék. S akkor személyisége pánikállapotba kerül. (Olyan védekezési reflexei támadnak, amelyeket meg kell majd tagadnia.)

ÚGY HALLOM, MOSTANÁBAN LEGINKÁBB CSAK AZ UTCÁN LÁTJÁK CSORBA GYŐZŐT SIETNI

oldalazva, szinte a falat horzsolva, baszk sapkával a fején, hogy az ismerősöknek szalutálva is köszönhessen. Én tudom, hová igyekszik. A

gyermekkori Athinay utcába, a várfalba épült „órszobába" vagy a Damjanich utcai ház kertjébe: évtizedek óta mindig valamilyen zugba. Emberi lakhelyei vagy az anyatermészet maga kialakította vackába. Munka közben rendszerint az ágyon heverészve találtam kispárnák, takarók, könyvek, kéziratlapok nagy rumlijában, nyáron meg a kert mélyén, egy árnyékos kertöbölben, ugyancsak körülvéve papírlevelekkel. Ott, ahol a toll- vagy zöldmelegben szinte tenyésznek a gondolatok.

ÖNÉLETRAJZI KÖLTEMÉNYE IS TANÚSÍTTJA

hogyan gyermekkorában a pécsi ótemetőben sokat labdázott a pajtásaival. (KOCISIS fénykorában? nem, inkább ORTH-, ZSENGELLÉR-korosztály.) De aligha ő passzolta a legkeményebb labdákat. Nemigen lehetett a pécsi Pál utcai fiúk Bokája.

GYAKRAN VISSZAMENEKÜLT HÁT E GÁTLÁSOS SZABADSÁGBÓL

a sokkal függetlenebb Nemecek-magányba: a proletárlakás külön kis fészkebe. Ahonnan a képzelet gyönyörű ívelésű labdáit lehet kiröpíteni. (Biztosan csettint most megint RAGÁLYI.) A temetőkerthben közben tovább folyt a játék. (De hogy mióta tart, mikor lesz vége, és mi az értelme?...)

FEKSZIK A KÖLTŐ VALAMI FEKETE RAGYOGÁSBAN

Iszonyú éber magányban. Az életbe visszavágyva, s az élettől elrejtőzve. Annyira felcsigázott aggyal, hogy az már szinte fáj. S félve a gondolatok drámájától. Mindenki szeretetére éhesen, és rettegve a viszontszeretet terhes kötelességétől.

MIT AKAR TEHÁT A KÖLTŐ AZ ÖNKÉNT VÁLLALT MAGÁNYÁBAN

(és klausztrofóbiában)? Csak annyit, hogy valami nyoma maradjon? Igen. És még a lehetetlent. Hogy a dolgokat néven nevezve az „egyenrangú létezőket egyen-rangúakkal gazdagítsa", és az ő erejüknél fogva megkönnyebbüljön tőlük. („Több az élet, mint az ének.") („Az egyetlen tudomány a világon: tudni, hogy keskeny az út, kicsiny a kapu, s aki meg se moccan, az a legmesszebbre jut.") Tehát élünk-e, mint a bölcsek? Vagy mozdulatlanok legyünk-e, mint a bölcsek? (... A mindenség nemcsak fölfelé, befelé is végtelen...)

HÁTRAFELÉ MENNI ELŐRE

A költő magát küldi előre a sereg helyett, de haladás közben az időben folyton hátrafelé tart... Mert „tágasság csak hátam mögött - szabadság csak hátam mögött"... (Szerencse, hogy a Magazinban jelenik ez meg... a napilapot olvasó még valami „visszasírást" gyanítana... a rendeződés ügyis, enélkül is - mindnyájunk iszonyatára és döbbenetére - percről percre adva van!) De ez egy másik dimenzió, mélyebb-igazabb zóna... „Hol más csupán űrt lelt, ha akárhogy is figyelt, s a csöndet vette észre: onnan a hírt te rakásra hoztad" - írja WEÖRES Sándorról (voltaképpen önmagáról).